

Lilla Anrås 3:22, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk utredning: Stenåldersboplatz samt lämningar från vikingatid, tidig medeltid och senare tid

Erik Vajking och Annika Östlund

Kulturlandskapet rapporter 2022:1

Lilla Anrås 3:22, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk utredning: Stenåldersboplats samt lämningar
från vikingatid, tidig medeltid och senare tid

Erik Vajking och Annika Östlund

Administrativa uppgifter

Fastighet: Lilla Anrås 3:22, Tanums socken, Tanums kommun, Västra Götalands län

Länsstyrelsebeslut datum /dnr: 2021-04-12/ 431-2076-2021

Uppdragsnummer (Fornsök): 202100445

Uppdragsgivare: Fjällbacka Golfbana AB

Fältarbetsperiod: 2021-08-30 – 2021-09-03

Projektnummer: 21081

Projektansvarig: Stig Swedberg

Fältansvarig: Annika Östlund

Övrig personal: Andreas Toreld, Linda Wigert och Erik Vajking

För personalens meriter hänvisas till Kulturlandskapets hemsida.

Underkonsulter: Tanums Maskinstation

Utredningsområdets storlek: Cirka 100 000 m² (10 ha)

Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6504382 m, Öst 285150 m

Höjd över havet: 10-45 meter

Dokumentationsmaterial: Mätfiler (ssf), fotografier (jpg), beskrivningar (odt och ods)

Digitalt dokumentationsmaterial förvaltas av Kulturlandskapet.

Fynd: Har omhändertagits. Antal fyndposter: 4 (fyndnr 8, 26, 55 och 57)

Fynd förvaras hos Kulturlandskapet fram till fyndfördelning.

Provmaterial: Ej analyserade ¹⁴C-prover och vedartsprover förvaras hos Kulturlandskapet.

Lilla Anrås 3:22, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk utredning: Stenåldersboplatz samt lämningar från vikingatid, tidig medeltid och senare tid

Kulturlandskapet rapporter 2022:1

© Kulturlandskapet 2022

Författare: Erik Vajking och Annika Östlund

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen.

Omslagsbild framsida: Vy över den södra delen av utredningsområdet och Anråsälvens dalgång. Lägenhetsbebyggelsen L2021:5247 utgörs av området med tätare växtlighet vid vägen, bortanför den med ogräs beväxta åkerytan nedanför berget. Foto mot öster.

Bild baksida: Vy över den terrasserade ytan inom utredningens nordvästra del. Här registrerades en boplatz utifrån flertalet framkomna fynd av flinta. Foto mot öst.

Orienteringskarta: Framställd av Kulturlandskapet med data från Lantmäteriet och Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av uppdragsgivaren.

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Kulturlandskapet med data från Map Maker samt Lantmäteriet.

Upphovsrätt: Om inget annat anges enligt Creative Commons licens CC BY.

Redigering och layout: Andreas Hansen, Omland Form och Fotografi.

Sökord: Bohuslän, mellanneolitikum, vikingatid, medeltid, flinta, hård

Kulturlandskapet

Ekelidsvägen 5

457 40 FJÄLLBACKA

www.kulturland.se

kontakt@kulturland.se

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	
Syfte	7
Utredningsområdet	7
Tidigare undersökningar	7
Metod	7
Utredningsresultat	
Inventering och kartstudier	9
Schaktning och rutgrävning	11
Nyregistrerade lämningar	15
Gränsmärken i aktuell gräns	15
Tolkning och antikvarisk bedömning	
Tolkning	16
Antikvarisk bedömning	17
Värdering av måluppfyllelsen	17
Förslag på ytterligare åtgärder	17
Lagstiftning	18
Källor	19
Bilagor	
1. Schakt	26
2. Provrutor	27
3. Fyndlista	28
4. Anläggningar	30
5. Lämningar	31

Lilla Anrås 3:22, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk utredning: Stenåldersboplats samt lämningar från vikingatid, tidig medeltid och senare tid

Sammanfattning

Med anledning av planerad bostadsbebyggelse har Kulturlandskapet utfört en arkeologisk utredning för Fjällbacka Golfbana AB.

Fältarbetet inleddes med en inventering av hela utredningsområdet. Hällristningar eftersöktes särskilt. Inom utredningsområdets mjukmarkspartier togs därefter 26 schakt upp, och i områdets norra del togs 16 provrutor upp.

Inom schakten framkom fynd i varierande grad. Dessa utgjordes främst av flinta i form av splitter, avslag samt övrigt slagen. Inom utredningsområdets sydvästra del, inom åkermarken, framkom två anläggningar. Inga hällristningar påträffades.

Som en följd av utredningen registrerades en boplats, L2021:5248, som fornlämning. De två härdresterna L2021:5249 och L2021:5250 registreras som undersökta och borttagna. Vidare har fem övriga kulturhistoriska lämningar registrerats. Dessa utgörs av en hägnad (L2021:5243), ett hägnadssystem (L2021:5246), ett brott/täkt (L2021:5245), ett småindustriområde (L2021:5244) samt en lägenhetsbebyggelse (L2021:5247).

Boplatsen L2021:5248 dateras utifrån fynd och höjd över havet till mellaneneolitikum. Härdarna L2021:5249 och L2021:5250 ¹⁴C-daterades till 1150-1279 e. Kr. respektive 771-992 e. Kr.

Kulturlandskapet anser att de sentida lämningarna i form av hägnader, lägenhetsbebyggelse och stenbrott i första hand bör tillåtas kvarligga i det fall exploateringsplanerna kvarstår. Om så inte är möjligt anses redan utförd dokumentation tillräcklig.

Kulturlandskapet anser att boplatsen L2021:5248 i första hand bör tillåtas kvarligga. Om detta inte är möjligt bör den omfattas av ytterligare antikvariska åtgärder i det fall den berörs av exploatering.

Härdarna L2021:5249 och L2021:5250 bedöms som undersökta och borttagna, inga ytterligare antikvariska åtgärder krävs därmed.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

Gränsmärken i aktuell gräns är skyddade enligt 14 kap 9 § brottsbalken. Ansökan om säkerställande av gränsmärken lämnas till Lantmäteriet.

Stengärdesgårdar i anslutning till jordbruksmark åtnjuter biotopskydd enligt Miljöbalken 7 kap. 11 §. Detta innebär att de inte får täckas över eller tas bort. Ansökan om dispens från biotopskyddet skickas till länsstyrelsen.

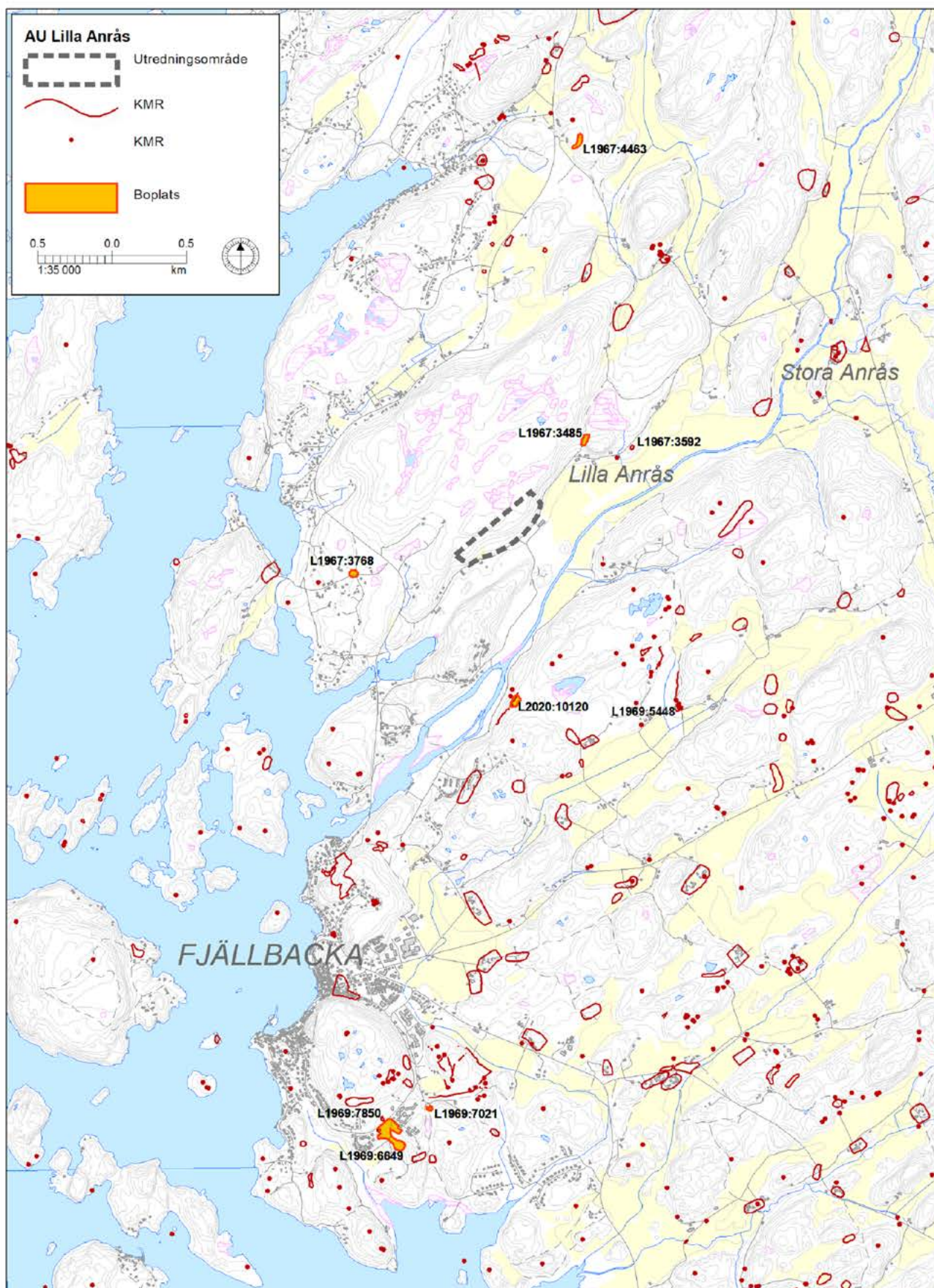

Illustration 1. Kartan visar utredningsområdet strax norr om Fjällbacka, samt tidigare registrerade kulturlämningar. Lämningar nämnda i texten är markerade med lämningsnummer. © Lantmäteriet.

Inledning

Syfte

Fjällbacka Golfbana AB planerar för 15-20 tomter för bostadshus i anslutning till golfbanan. Ingreppet ska även skapa förutsättningar för tomterna, så som vägar, VA etc. Länsstyrelsen i Västra Götalands län har därför gett Kulturlandskapet i uppdrag att utreda ifall tidigare okända fornlämningar finns inom området.

Resultaten från utredningen ska kunna användas vid länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultatet ska också kunna användas som planeringsunderlag för Fjällbacka Golfbana AB.

Beslutet om en arkeologisk utredning fattades enligt 2 kap Kulturmiljölagen.

Utredningsområdet

Utredningsområdet ligger cirka 2 kilometer nordost om Fjällbacka och är drygt 10 hektar stort, *illustration 1*. Området sluttar mot sydöst, ner mot golfbanan och Anråsälvens dalgång, och är beläget på cirka 10-45 meter över havet. De högre belägna delarna utgörs av berg. De lägre delarna utgörs av mjukmark med stort sandinnehåll. I äldre kartmaterial är två lertäkter markerade längs vägen, på ömse sidor om utredningsområdet.¹

Mjukmarken är belägen på 10-35 meter över havet, motsvarande strandbundna bosättningar från senmesolitikum till bronsålder. Mjukmarken domineras av hyggesmark, med ett mindre parti tät slyskog i områdets nordöstra del. Det finns även en mindre yta åkermark inom den lägre delen av sluttningen i områdets sydvästra del. Centralt genom området löper en relativt djup bäckravin nedför sluttningen.

De finns flera berghällar lämpliga för hållristningar inom området. Särskilt i den sydvästra delen förekommer det släta granithällar med vattenöversilning som under bronsålder befunnit sig i ett strandnära läge. Det finns inga kända hållristningar i den här dalgången sedan

tidigare, den närmaste ristningen (L1969:5448) ligger 1,3 kilometer åt sydost.

I det absoluta närområdet är det ganska glest med tidigare registrerade lämningar. Närmaste registrerade boplat, L1967:3485, ligger cirka 500 meter nordost om utredningsområdet, på en liknande höjd över havet och belägen längs samma sluttning ner mot Anråsälven. En neolitisk boplat, L2020:10120, registrerades 2020 på andra sidan Anråsälvens dalgång, cirka 1 kilometer söder om utredningsområdet.² Även i väster, cirka 700 meter från utredningsområdet, finns en stenåldersboplat, L1967:3768, på en liknande höjd över havet. Längs bergskanten på Anråsälvens södra sida ligger ett antal rösen och stenläggningar. Vid gården Lilla Anrås finns ett mindre gravfält, L1967:3592, med stensättningar och en rest sten.³

Tidigare undersökningar

Inga tidigare undersökningar har utförts inom utredningsområdet.

Metod

Fältarbetet utfördes under augusti-september 2021, i soligt väder med mild bris samt mycket torrt i luften och i marken. Fältarbetet inleddes med en inventering av hela utredningsområdet. En riktad hållristningsinventering utfördes av Andreas Toreld, *illustration 2*.

I ett andra skede togs sökschakt upp på lämpliga ställen inom mjukmarksytorna. Schaktningen gjordes med dubbel skopbredd för att eventuella anläggningar skulle kunna framträda tydligare. De schaktade ytorna genomsöktes för hand med skärslev.

Schakten förlades tätare på en större terrassliknande mjukmarksyta i den sydvästra delen av utredningsområdet än inom övriga ytor, detta på grund av att denna yta bedömdes ha störst potential att hysa förhistoriska lämningar. Utöver terrassytan togs fyra schakt upp inom åkermarken. I övrigt förlades schakt där så var möjligt och bedömdes lämpligt.

² Östlund & Gerdin 2020

³ KMR

¹ Lantmäteriet 1844

Illustration 2. Andreas letar hållristningar i en vattenrinning. De släta hållarna hade lämpat sig väl för ristningar, men inga hittades. Troligen var hållarna belägna alltför långt bort från jordbruksmarken för att vara ändamålsenliga. Foto mot söder.

I områdets norra del togs vidare 16 provrutor upp, då det inte var möjligt att komma åt med maskin i detta parti på grund av den branta terrängen.

Kulturhistoriska lämningar, fornlämningar, schakt, anläggningar och lösfynd mättes in med RTK-GPS, beskrevs och fotograferades. Lagerföljden i schakt dokumenterades med beskrivning och fotografi. Framkomna anläggningar dokumenterades i plan och i profil. Arbetet dokumenterades löpande genom fotografering.

Nästan alla framkomna fynd togs in för mer noggrann bedömning. Efter denna bedömning kasserades flertalet fynd.

Prover för vedartsanalys togs från två härdrester (L2021:5249) och (L2021:5250) inom åkermarksområdet. Dessa skickades till Vedlab i Falun. Material lämpligt för datering skickades sedan till CEDAD i Italien för ^{14}C -analys.

Som ett komplement till fältinsatserna har historiska kartor över området studerats.

Fältarbetet utfördes av Annika Östlund, Andreas Toreld, Linda Wigert och Erik Vajking. Fyndsortering och -analys utfördes av Andreas Toreld och Linda Wigert. Fynd av flinta sorterades med stöd av Sorteringsschema för flinta.⁴

⁴ Andersson m fl 1978

Utredningsresultat

Inventering och kartstudier

Fältarbetet inleddes med en inventering av hela utredningsområdet. Hällristningar eftersöktes särskilt. Vid inventeringen påträffades fem lämningar, samtliga i områdets sydvästra del, *illustration 3 och 6* samt *Bilaga 5*. Dessa utgörs av

en hägnad, ett hägnadssystem, en brott/täkt, ett småindustriområde samt en lägenhetsbebyggelse. Samtliga registrerades som övrig kulturhistorisk lämning.

Hägnaden L2021:5243 var 16 meter lång och lagd i 1-3 varv i en bergssluttning i anslutning till åkermark, *illustration 4*. Ställvis var den något utrasad.

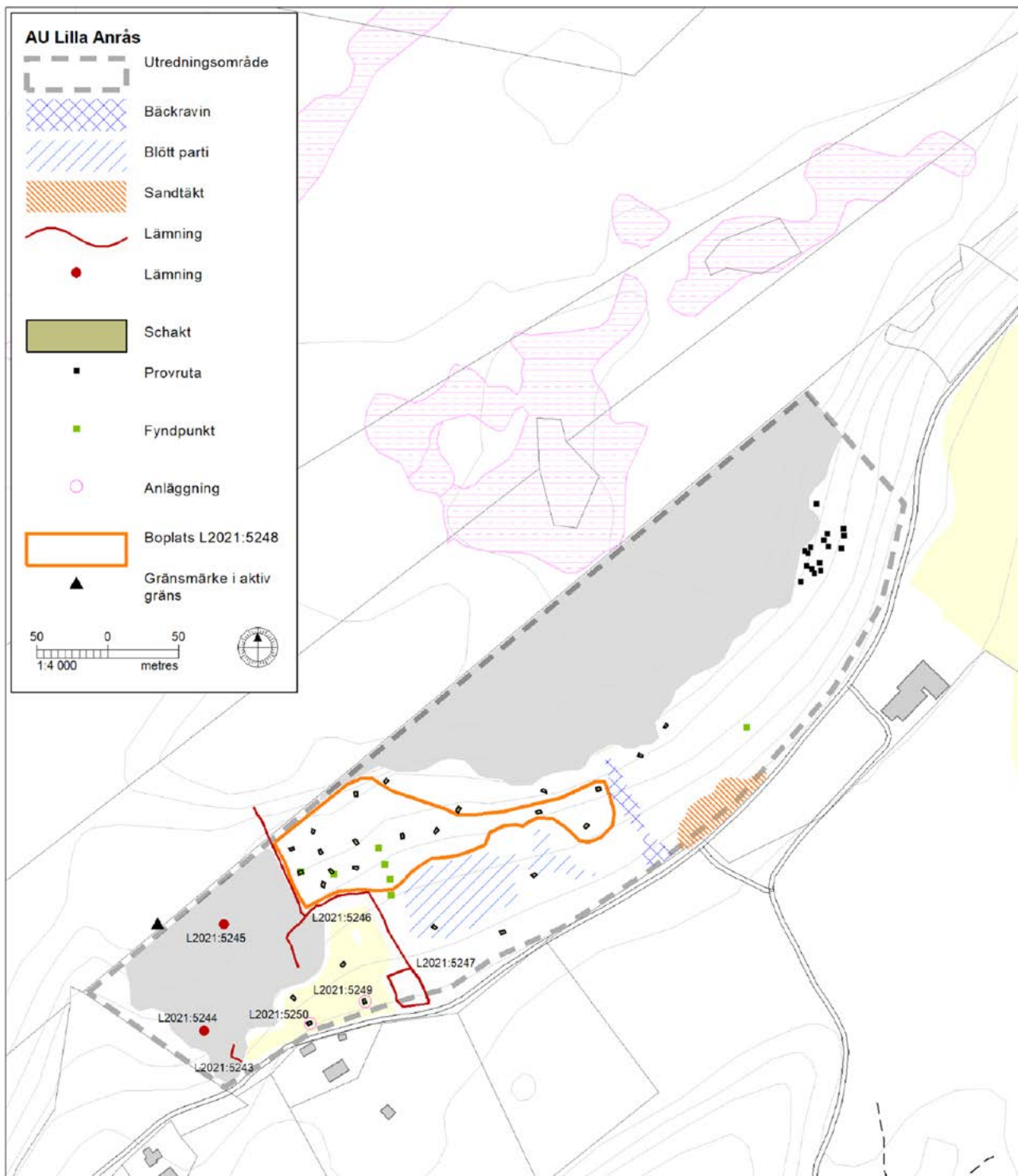

Illustration 3. Kartan visar utredningsområdet med nyregistrerade lämningar samt upptagna schakt och provgropar. Även inmätta fyndpunkter samt platsen för ett gränsmärke i aktuell gräns redovisas. Bergspartierna är markerade med grått. © Lantmäteriet.

Illustration 5. I anslutning till åkerytan och vägen registrerades lägenhetsbebyggelsen L2021:5247. Lämnningen är rikligt bevuxen med trädgårdsväxter. På bilden syns husgrunden samt ett spisröse. Foto mot nordost.

Illustration 4. Annika mäter hägnaden L2021:5243 i den sydvästra delen av utredningsområdet. Foto mot söder.

Hägnadssystemet L2021:5246 bestod av två stenmurar med en totallängd av 185 meter genom sluttande hyggesmark, åkermark, skogsmark och hållmark. Hägnadssystemet ansluter till berget i norr och omgärdar åkerytan i nordväst, *illustration 14*.

Småindustriområdet L2021:5244 bestod av tre mindre stenbrott, *illustration 15*. Minst tre mindre uttag noterades. Bredkilmärken var sparsamt förekommande.

Norr om småindustriområdet registrerades ytterligare ett stenbrott, L2021:5245. Detta utgjordes av ett litet uttag. Märken efter bredkil samt enstaka putsskärv förekom.

Lägenhetsbebyggelsen L2021:5247 var 26 meter lång och 18 meter bred. En tydlig husgrund noterades, denna var 8x6 meter stor med en höjd om 0,5 meter. På husgrunden observerades också ett spisröse med en höjd om 0,5 meter bestående av huggen sten, *illustration 5*. I övrigt bestod ytan av resterna av en trädgård med rikliga mängder kulturväxter. Dessa utgjordes av syren, smultron, malva, vintergröna, akvileja, lupin, klasespirea samt nässlor. Inom ytan växte också rikligt med asksly. På karta från 1844 är varken hus eller trädgård markerad.⁵ Trädgården men

⁵ Lantmäteriet 1844

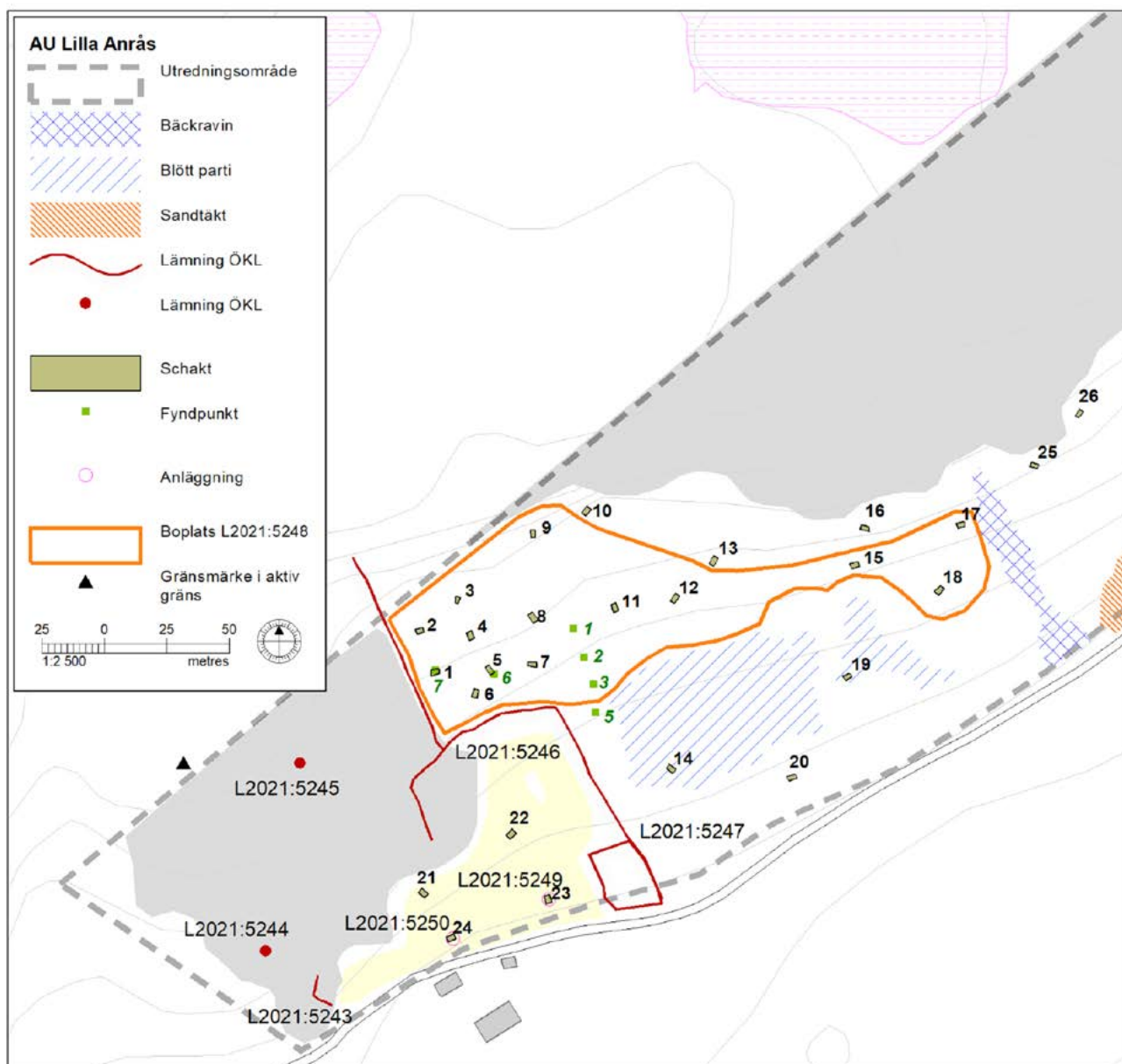

Illustration 6. Kartan visar den sydvästra delen av utredningsområdet. Schakt och fyndplatser är markerade. © Lantmäteriet.

ej huset är markerad på ekonomiska kartan från 1930-talet, namnet Ängbeten är utsatt. På ekonomiska kartan från 1970-talet är platsen återigen helt ommarkerad.⁶

Trots lämpliga hållar i områdets sydvästra del hittades inga hållristningar.

Schaktning och rutgrävning

Inom utredningsområdets mjukmarkspartier togs 26 schakt upp, illustration 3 och 6 samt Bilaga 1. Schakten togs upp främst inom hyggesmarken på de ställen där topografin var mer plan. Fyra schakt togs upp inom åkermarken i söder. Terrängen inom utredningsområdet var delvis

mycket brant, och i vissa partier var det mycket blött trots en längre period av torka.

I områdets norra del togs vidare 16 provrutor upp, illustration 3 och 9 samt Bilaga 2, då det inte var möjligt att komma åt med maskin i detta parti på grund av den branta terrängen.

Schakten som togs upp inom hyggesmarken grävdes till ett djup om 0,05-0,35 meter. Nästan samtliga schakt inom hyggesmarken innehöll sandigt grus med stenar under ett tunnare lager förna, illustration 7.

Inom schakten framkom fynd i varierande grad. Endast nio av dem innehöll fynd i någon större omfattning (schakt 2, 3, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 14, 18). Schaktningen i schakt 3, 5, 9, 11 och 12 avbröts

⁶ Länsstyrelsens informationskarta

Illustration 7. Schakt 1 togs upp i anslutning till ett ytfynd (fynd nr 57). Erik mäter in schaktet med GPS. Maskinist Jocke inväntar igenläggning. Schaktet är beläget på den terrassartade yta där bopplatsen L2021:5248 registrerades. Foto mot norr.

Illustration 8. Annika och Erik vid schakt 9 nedanför bergväggen i norr. I schaktet framkom relativt mycket flinta där merparten var bränd. Foto mot sydväst.

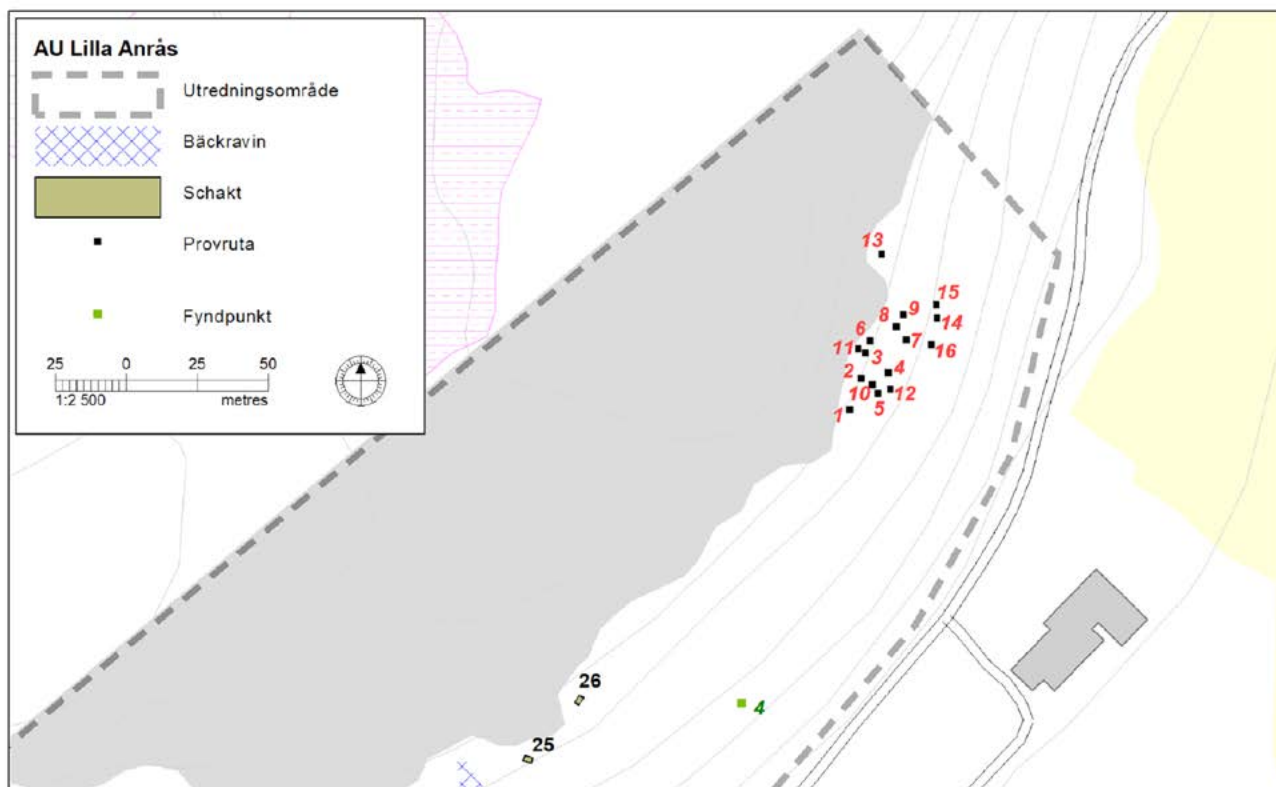

Illustration 9. Kartan visar den nordöstra delen av utredningsområdet. Provgroparna är markerade. © Lantmäteriet.

genast under förnan på grund av fyndmängden, illustration 8.

Schakten på åkermarken grävdes till ett djup på 0,3-0,4 meter. Ploglagret var cirka 0,3-0,35 meter djupt. De två topografiskt högre belägna schakten (schakt 21 och 22) innehöll mer lera än de två lägre belägna schakten (schakt 23 och 24) som istället hade högre sandinnehåll.

Provrutorna innehöll mestadels en tunn förna samt delvis humös och torr sand innehållande större och mindre stenar. Endast en övrigt slagen flinta framkom (fynd nr 59), i övrigt framkom inget av vetenskapligt intresse, illustration 9 och 10.

Fynd

Sammanlagt framkom 193 fynd vid utredningen, med en sammanlagd vikt om drygt 1,2 kg. Fynden utgjordes främst av flinta i form av splitter, avslag samt övrigt slagen. Två avslag av kvarts respektive kvartsit framkom också. De fynd som påträffades vid schaktning inom hyggesmarken framkom till övervägande del i de lager av sand eller sandigt grus som i allmänhet framkom under den tunna förnan. Fyndfrekvens avgjorde

hur djupt schaktet grävdes. Utöver de fynd som framkom i schakten hittades även en del fynd i körskador på hygget. Samtliga fynd framgår av Bilaga 3.

I ett körspår vid schakt 1 hittades en avslagsskrapa (fynd nr 57), illustration 11, och i schakt 3 en avslagskniv (fynd nr 8). I schakt 3 framkom även ett kärnfragment. Två plattformskärnor typ C framkom i schakt 9 respektive schakt 11. I schakt 11 framkom även ett spån från cylinderkärna (fynd nr 26). En övrig kärna framkom i schakt 2, och i ett körspår framkom ytterligare en (fyndplats 1).

Vitpatinerad flinta framkom i nästan alla schakt där fynd framkom. I schakt 9 framkom brända övrigt slagna flintor. Brända flintor framkom även vid fyndplats 2, 3 och 4. I ett flertal schakt framkom också svallad flinta, men det är osäkert om dessa är bearbetade. Ett avslag av kvartsit framkom i schakt 15, och ett avslag av kvarts i ett körspår vid schakt 1.

Varken avslagskniven eller skrapan går att datera. Spånet (fynd nr 26) i schakt 11 är däremot mellan-neolitiskt (GRK), och ett avslag från tillverkning av ett flathugget redskap (fynd nr

Illustration 10. Provgropsgrävningar utfördes på ett litet flackt parti högt upp i områdets nordöstra del. I övrigt var östra området mycket brant med snårig terräng. På bilden mäter Linda in provgrop 4 och Erik gräver provgrop 5. Foto mot sydost.

Illustration 11. Avslagsskrapan, fynd nr 57, som framkom vid schakt 1.

Tabell 1 Vedartsanalys och ¹⁴C-datering

Prov nr	Anl nr	Lämnings-nr	Vedart	Sample (CEDAD)	Radiocarbon Age (BP)	Δ13C (‰)	Datering 68,2%	Datering 95,4%
1	1	L2021:5249	Ek, <u>rönn/oxel</u> *)	LTL21743	834 ± 45	-24.9 ± 0.2	1175-1264 eKr (68,2%)	1050-1081 eKr (5,5%) 1152-1279 eKr (89,9%)
2	2	L2021:5250	Ek, <u>tall</u> *)	LTL21744	1167 ± 45	-24.8 ± 0.3	774-790 eKr (8,9%) 821-898 eKr (41,8%) 920-956 eKr (17,5%)	771-992 eKr (95,4%)

*) Understruket = daterat material.

55, fyndplats 2) kan dateras till senneolitikum-bronsålder. Vitpatinerad flinta är också vanligt på strandbundna mellanneolitiska boplatser.

Ett fåtal fragment av tegel och porslin hittades vid schaktningen inom åkerytan.

Endast fyra fynd har tillvaratagits: en avlagskniv (fynd nr 8), ett spån från en cylinderkärna (fynd nr 26), ett avslag från tillverkning av ett flathugget redskap (fynd nr 55) samt en avlagskrapa (fynd nr 57).

Anläggningar

Inom utredningsområdets sydvästra del, inom åkermarken, framkom två anläggningar – anläggning 1 och 2 – i schakt 23 respektive schakt 24, Bilaga 4 och 5. De utgjordes båda av oregelbundna fläckar av mörkbrun sand med enstaka kolbitar, *illustration 12*. Båda delundersöktes och befanns vara 2 respektive 8 cm djupa med flackt rundad botten, *illustration 13*. De utgörs sannolikt av sönderplöjda härdar. Båda provtogs avseende vedart och ¹⁴C-datering.

Analysresultat

Sammanlagt samlades två kolprover in från anläggning 1 och 2. En sammanställning av analysresultaten framgår av *Tabell 1* och *Bilaga 4*. Analysrapporterna finns att ladda ner på Kulturlandskapets hemsida samt i KMR.

Vedartsanalys

Två kolprover skickades till Erik Danielsson, Vedlab, Falun. I anläggning 1 fanns kol från ek och rönn/Oxel. I anläggning 2 fanns kol från ek och tall. Av dessa trädslag har rönn/oxel lägst egenålder (120 år) och tall därefter (600 år). Dessa valdes ut för ¹⁴C-datering.⁷ Trädslagen är

anspråkslösa, och vanligt förekommande i närmiljön även idag.

¹⁴C-analys

Två kolprover skickades till CEDAD, Italien, för ¹⁴C-datering. Anläggning 1 dateras till 1150-1279 e. Kr, det vill säga tidig medeltid. Anläggning 2 daterades till 771-992 e. Kr, det vill säga vikingatid.⁸ Se tidsaxel på omslagets insida, längst bak i rapporten.

Nyregistrerade lämningar

Som en följd av schaktningarna registrerades en boplat, L2021:5248, som fornlämning. De två härdrester som framkom registreras som L2021:5249 och L2021:5250 och som undersökta och borttagna.

Som ett resultat av inventeringen har fem lämningar registrerats i KMR, samtliga i områdets sydvästra del. Dessa utgörs av en hägnad (L2021:5243), ett hägnadssystem (L2021:5246), ett brott/täkt (L2021:5245), ett småindustriområde (L2021:5244) samt en lägenhetsbebyggelse (L2021:5247). Samtliga registrerades som övrig kulturhistorisk lämning.

Nyregistrerade lämningar framgår av *illustration 6* samt *Bilaga 5*.

Gränsmärken i aktuell gräns

I bergspartiet i områdets sydvästra del iaktogs ett gränsmärke i aktuell gräns. Märken i aktuell gräns omfattas inte av KML, och har därför inte registrerats i Kulturmiljöregistret. De markeras dock på karta som en service gentemot uppdragsgivaren, då gränsmärken i aktuell gräns omfattas av Brottsbalken.

⁷ Danielsson 2021

⁸ Calcagnile 2021

Tolkning och antikvarisk bedömning

Tolkning

Boplatsen

Boplatsen L2021:5248 avgränsades utifrån fyndspridning och fyndfrekvens, och utbredningen sammanfaller i stort med den flacka terrassytan på cirka 20-30 meter över havet. I schakt 9, nedanför bergväggen, framkom såväl relativt mycket flinta som merparten av den brända flintan. Bränd flinta tyder på att det borde finnas eldaneläggningar i detta parti. Läget nedanför bergväggen har troligen utgjort ett gynnsamt läge. Förekomst av splitter och kärnor visar på att tillverkning av redskap ägt rum. Splitter framkom i schakt spritt över hela boplatsytan, vilket skulle kunna tyda på upprepade besök.

Varken avslagskniven eller skrapan går att datera. De fynd som är daterbara är ett spån från cylinderkärna (fynd nr 26, schakt 11) vilket är mellanneolitiskt (GRK), och ett avslag som är från tillverkning av ett flathugget redskap (fynd nr 55, fyndplats 5) och kan dateras till senneolitikum-bronsålder. Vitpatinerad flinta är också vanligt på strandbundna mellanneolitiska boplatser. Höjden över havet stämmer också med mellanneolitikum och senare. Se tidsaxel på omslagets insida, längst bak i rapporten. Det finns inget mesolitiskt i fyndmaterialet.

Den nyregistrerade boplatsen ligger på ungefär samma höjd över havet som ett antal omkringliggande stenåldersboplatser, mellan Fjällbacka i söder och Kämpersvik i norr.

Vid en utredning 2020 registrerades en neolitisk boplat, L2020:10120, på andra sidan Anräsälvens dalgång cirka 1 kilometer söder om utredningsområdet. Utredning och förundersökning visar på redskapstillverkning eller -uppskärpning, och brända flintor pekar på förekomst av härdar.⁹

Vidare mot sydväst, i Fjällbacka, finns boplatserna L1969:7021, L1969:6649 och L1969:7850, även dessa belägna kring 25 meter över havet. Boplatsen L1969:6649 upptäcktes i samband med Göteborgsinventeringen 1928, och under-

⁹ Östlund & Gerdin 2020; Östlund 2021

söktes 1934 och 1938 av Axel Bagge. Bagge ansåg sig kunna urskilja fyra skilda boplatzfaser: mellanneolitiskt material (både gropperamiskt och stridsyxekultur), fynd av senneolitisk karaktär samt spår från tiden mellan bronsålder-järnålder.¹⁰ 2009 gjordes en utredning inom ytan, vilken visade att det finns bevarade rester från såväl en neolitisk fas som en metalltida kvar inom ytan.¹¹ L1969:7850 ligger omedelbart norr om L1969:6649, och delundersöktes 2003. Vid undersökningen framkom två härdar och en obestämd anläggning. Fyndmaterialet pekar entydigt på en mellanneolitisk datering.¹² Boplatsen L1969:7021 förundersöktes 2017. Vid detta tillfälle påträffades sparsamt med flinta, merparten svallade och patinerade vilket gjorde lämningarna svårdate-
rade.¹³

Cirka 2,5 kilometer norr om utredningsområdet ligger den delundersökta boplatsen L1967:4463. Vid förundersökning i form av schaktningsövervakning 2013 framkom två anläggningar samt slagen flinta. Höjden på 25 meter över havet stämmer med flintans neolitiska karaktär, medan en av härdarna daterades till järnålder.¹⁴

Under mellanneolitikum har dessa boplatser varit belägna i ett skärgårdslandskap, vilket bör innebära att vistelser har varit av mer tillfällig karaktär.

Härdarna

De två härdarna, L2021:5249 och L2021:5250, som framkom inom åkermarken var grovt skadade, troligen som ett resultat av plöjning. Anläggning 1 daterades till 1150-1279 e. Kr, det vill säga tidig medeltid. Anläggning 2 daterades till 771-992 e. Kr, det vill säga vikingatid.

Gården Lilla Anrås strax uppströms har ett äldsta kartbelägg från 1699.¹⁵ Gravfältet L1967:3592 som ligger i anslutning till gården visar dock att platsen bör ha varit bebodd under

¹⁰ KMR

¹¹ Swedberg 2009

¹² Nordell 2004

¹³ Swedberg 2017

¹⁴ Grahn-Danielsson 2014

¹⁵ Lindman 2014

järnålder. Ett kort stycke upp längs Anråsälven ligger gården Stora Anrås, med ett tidigaste omnämnande på 1300-talet. Här utfördes arkeologiska undersökningar 2006 och 2007, vilka visade att platsen var bebodd från 400 fKr till 800-talet eKr.¹⁶

Det är tänkbart att de nu påträffade härdarna har använts av boende på någon av Anrås-gårdarna, kanske i samband med utmarksbruk så som betesdrift. De träslag som påträffades i härdarna är samtliga användbara till både bränsle och redskap. Det är tänkbart men kanske mindre troligt att härdarna hör samman med bebyggelse som funnits närmare; platsen bör dock ha varit mer utsatt för väder och vind från havet än de längre in liggande gårdarna.

Sentida lämningar

Hägnadssystemet, L2021:5246, var något skadat med en del nedrasad sten, troligen i samband med avverkningen. Hägnaden i väst som ej var belägen inom hyggesmarken uppvisade inga skador. Denna, liksom hägnaden L2021:5243, har troligen avgränsat olika markslag från varandra snarare än markerat fastighetsgränser.

Lägenhetsbebyggelsen L2021:5247 har varit svår att datera. Ingen av de kartor som studerats visar det hus som stått inom lägenhetsbebyggelsen, vilket försvårar den antikvariska bedömningen. Eventuellt har lägenhetsbebyggelsen tillkommit efter 1844 och stugan rivits före 1930-tal. Med hänsyn tagen till den frodiga trädgårdsväxtligheten är det kanske troligare att huset uppförts efter 1930-talet och rivits före 1970-tal. Mot detta talar att trädgården är inritad på kartan från 1930-talet; varför anlägga en trädgård om det inte finns något hus?

Stenbrotten L2021:5244 och L2021:5245 visar att viss stenbrytning har bedrivits i området, dock av mycket småskalig karaktär. Troligen har stenen använts till husbehov, exempelvis till husgrunder eller stentrappor.

Antikvarisk bedömning

Boplatsen (L2021:5248) bedöms som fornlämning. Hägnaden (L2021:5243), hägnadssyste-

met (L2021:5246), stenbrotten (L2021:5245), (L2021:5244) samt lägenhetsbebyggelse (L2021:5247) bedöms som övrig kulturhistorisk lämning. Härdarna (L2021:5249 och L2021:5250) bedöms som undersökta och borttagna och har ingen antikvarisk bedömning.

Värdering av måluppfyllelsen

I undersökningsplanen angavs att markkemisk provtagning skulle utföras. Detta gjordes ej, då det i fält inte ansågs relevant. Enligt undersökningsplanen skulle metalldetektor användas i de lägre partierna inom åkermarken, detta gjordes dock inte. I övrigt genomfördes utredningen enligt plan.

Förslag på ytterligare åtgärder

Kulturlandskapet anser att de sentida lämningarna i form av hägnader, lägenhetsbebyggelse och stenbrott i första hand bör tillåtas kvarligga i det fall exploateringsplanerna kvarstår. Om så inte är möjligt anses redan utförd dokumentation tillräcklig.

Kulturlandskapet anser att boplatsen L2021:5248 i första hand bör tillåtas kvarligga. Om detta inte är möjligt bör den omfattas av ytterligare antikvariska åtgärder i det fall den berörs av exploatering.

Härdarna L2021:5249 och L2021:5250 bedöms som undersökta och borttagna, inga ytterligare antikvariska åtgärder krävs därmed.

Lämpliga frågor att försöka besvara i kommande undersökningsskeden kan vara:

- Kan vi hitta anläggningar/strukturer inom boplatsytan?
- Vad säger strukturerna och fyndspridningen oss om människorna som vistats på platsen?
- Kan fyndmaterialet antyda individer, gruppstorlek och gruppsammansättning?
- Finns det specialiserade aktiviteter och hur fördelar dessa sig rumsligt och kronologiskt inom lokalen?
- Under vilka perioder nyttjades platsen?

¹⁶Öbrink 2009

- Har platsen brukats intensivt eller extensivt?
- Representerar platsen aktiviteter vid ett enskilda tillfälle, eller ett återkommande mönster?
- Har platsen nyttjats under kort eller lång tid?
- Vad har varit platsens huvudsakliga funktion?
- Är råmaterialet hårt utnyttjat? Finns spår av tillverkning, uppskärpning, lagning?
- Kan det vitpatinerade materialet på platsen lämpa sig för en mer noggrann bestämning av strandlinjen under ett mellanneolitiskt skede?

Lagstiftning

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge

den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

KML syftar till att skydda och vårda kulturmiljöer. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön (KML kap 1).

Inom begreppet miljö i MB ryms även kulturmiljö. MB's hänsynsregler ställer krav på att undvika skador på områden och miljöer som innehåller kulturvärden (MB kap 1). Även övriga kulturhistoriska lämningar omfattas av det generella skydd för kulturmiljön som ges i MB. MB ger också möjlighet att ställa krav på att en verksamhetsutövare ska utföra kompensationsåtgärder för eventuell skada som uppstår (MB kap 2). En arkeologisk undersökning enligt KML är inte att betrakta som en kompensationsåtgärd i lagens mening.

Gränsmärken i aktuell gräns är skyddade enligt 14 kap 9 § brottsbalken. Ansökan om säkerställande av gränsmärken lämnas till Lantmäteriet.

Stengärdesgårdar i anslutning till jordbruksmark åtnjuter biotopskydd enligt Miljöbalken 7 kap. 11 §. Detta innebär att de inte får täckas över eller tas bort. Ansökan om dispens från biotopskyddet skickas till länsstyrelsen.

Källor

Litteratur

Andersson, Stina; Rex Svensson, Karin; Wigforss, Johan	1978	"Sorteringsschema för flinta." <i>Fyndrapporter 1978</i> . Rapporter över Göteborgs Arkeologiska Musei undersökningar.
Grahn-Danielson, Benjamin	2014	<i>Tanum 1567. Tanum kommun, Västra Götalands län. Förundersökning av neolitisk boplatz. Reviderad upplaga. Kulturlandskapet rapporter 2014:1.</i>
Lindman, Gundela	2014	<i>Lilla Anrås – arkeologisk utredning för detaljplan. Västra Götalands län, Bohuslän, Tanums kommun, Tanums socken, Lilla Anrås 2:49 med flera. Arkeologisk utredning. UV Rapport 2014:129</i>
Nordell, Linnea	2004	<i>Boplatz vid Vettebergets fot. Raä 1307. Kville socken, Tanums kommun. Arkeologisk förundersökning. Rapport 2004:57. Bohusläns museum.</i>
Swedberg, Stig	2009	<i>Brattbergstorpet. Arkeologisk förundersökning av Kville 730 samt utredning inom planområde Slänten i Fjällbacka, Tanums kommun. Kulturhistoriska rapporter 64. Rio Kulturkooperativ</i>
Swedberg, Stig	2017	<i>Kville 732:1 och 1488, Tanums kommun, Västra Götalands län. Arkeologisk förundersökning av boplatz från stenålder och gravanläggningar från metalltid. Kulturlandskapet rapporter 2017:8.</i>
Öbrink, Mattias	2009	<i>Gården vid Anrås. En boplatz från äldre och yngre järnålder. Arkeologisk slutundersökning. Tanum 1856, Stora Anrås 5:14, Tanums socken och kommun. Bohusläns museum Rapport 2009:45</i>
Östlund, Annika	2021	<i>Kville L2020:10120, Tanums kommun, Västra Götalands län. Arkeologisk förundersökning av boplatz från stenålder. Kulturlandskapet rapporter 2021:7</i>
Östlund, Annika & Gerdin, Valdemar	2020	<i>Bräcke 2:3, Kville socken, Tanums kommun, Västra Götalands län. Arkeologisk utredning. Neolitisk boplatz samt sentida lämningar. Kulturlandskapet rapporter 2020:16.</i>

Digitala källor

Kulturmiljöregistret, KMR	2021	Fornsök, https://app.raa.se/open/fornsok/
Länsstyrelsens informationskarta		Informationskartan Västra Götaland, https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=023f6dde755f41c5a719b11ddfb80ed

Kartor

Lantmäteriet	1844	Tanums socken Anrås nr 1-7. Laga skifte. Lantmäteristyrelsens arkiv.
--------------	------	--

Ej tryckta källor

Calcagnile, Lucio	2021	<i>Results of Radiocarbon Dating</i> . Rif.CEDAD: 2022_0006
Danielsson, Erik	2021	<i>Vedartsanalyser på material från Västra Götalands län, Tanum kommun Lilla Anrås. Vedlab rapport 21081.</i>

Bilagor

1. Schakt
2. Provrutor
3. Fyndlista
4. Anläggningar
5. Lämningar

Bilaga 1 - Schakt

Schakt nr	Längd (m)	Bredd (m)	Minsta dj (m)	Största dj (m)	Lagerbeskrivning	Anl	Fynd	Prov	Kommentar	Lämningsnr
1	3,5	2,5	0,15	0,2	0-0,05 förna, därunder sandig grus.	-	Ja	-	Ytfynd av en flintskrapa i anslutning till schakt.	L2021:5248
2	3	2	0,1	0,25	0-0,5 förna, 0,5-0,8 kompakt sand, därunder sandig grus.	-	Ja	-		L2021:5248
3	4	2,5	0,03	0,15	0-0,03 förna, därunder stenig sand. Stora stenar.	-	Ja	-		L2021:5248
4	3	2	0,05	0,2	0-0,5 förna, 0,05-0,1 sand, därunder sandigt grus.	-	Ja	-	Fynd framkom i grusigt lager.	L2021:5248
5	4	2	0,05	0,13	0-0,05 förna, därunder sandigt grus.	-	Ja	-		L2021:5248
6	3	2	0,2	0,35	0-0,05 förna, 0,05-0,07 sand, därunder sandigt grus.	-	Ja	-		L2021:5248
7	4	2,5	0,2	0,25	0-0,05 förna, 0,05-0,07 sand, därunder sandigt grus.	-	Ja	-		L2021:5248
8	3,5	2,5	0,2	0,3	0-0,05 förna, därunder sandigt grus.	-	Ja	-		L2021:5248
9	4	2	0,05	0,1	0-0,05 förna, därunder humös stenig sand.	-	Ja	-		L2021:5248
10	3	2	0,1	0,25	0-0,05 förna, därunder sandigt grus med sten.	-	Ja	-		
11	3	2	0,05	0,15	0-0,05 förna, därunder humös sand.	-	Ja	-		L2021:5248
12	4	2	0,05	0,05	0-0,03 förna, därunder sandigt grus.	-	Ja	-		L2021:5248
13	4	3	0,02	0,24	0-0,05 förna, därunder sandigt grus med stenar.	-	-	-		
14	4	2,5	0,2	0,3	0-0,12 torvig förna, därunder humös grov sand.	-	Ja	-	Upptaget i ett fuktigare parti.	
15	3,5	2	0,1	0,35	0-0,1 förna, därunder sandigt grus.	-	Ja	-		L2021:5248
16	3	2	0,04	0,2	0-0,03 förna, därunder grusig sand med stenar.	-	-	-		
17	3	1,5	0,15	0,2	0-0,03 förna, därunder grusig sand.	-	Ja	-		L2021:5248
18	3,5	2	0,1	0,2	0-0,05 förna, därunder sand.	-	Ja	-		L2021:5248
19	3	2	0,15	0,3	0-0,07 förna, därunder gråbrun lera, i NO något grusig.	-	Ja	-		
20	3,5	2	0,15	0,25	0-0,05 förna, därunder humös rödbrun sand.	-	-	-		
21	3,5	2,5	0,3	0,4	0-0,35 markveg och kompakt ljusröd silt (ploglager), därunder kompakt lerig ljusare silt. Porslin och tegel.	-	Ja	Ja		
22	3	2	0,3	0,35	0-0,2 markveg och humös lerig matjord (ploglager), 0,2-0,3 grusig lerig matjord, därunder lerig grusig silt. Tegel.	-	Ja	Ja	I delar av schaktet är matjorden mer grusig.	
23	3,5	2	0,05	0,35	0-0,13 markveg och sandig brun humus (ploglager), därunder rödbrun sandig humus (troligen fortfarande ploglager).	Ja	-	-	Fynd av tegel och porslin.	L2021:5249
24	3	2	0,25	0,3	0-0,3 ngt humös brun sand (ploglager). Tegel.	Ja	Ja	-		L2021:5250
25	3,5	2	0,01	0,2	0-0,06 förna, därunder humös sand med stenar.	-	-	-		
26	3	2	0,05	0,1	0-0,03 förna, därunder humös sand och sten.	-	-	-		

Ruta nr	Längd (m)	Bred (m)	Minsta dj (m)	Största dj (m)	Lagerbeskrivning	Anl	Fynd	Prov	Möb	Kommentar	Lämningsnr
1	0,6	0,6	0,08	0,25	0-0,1 förna, 0,1-0,15 humös sand, därunder sand. Stenar i alla lager.	-	-	-	31		-
2	0,7	0,6	0,05	0,2	0-0,15 förna, därunder ngt humös sand. Stora stenar.	-	-	-	30		-
3	0,8	0,8	0,12	0,3	0-0,15 förna, därunder sand med inslag av sten.	-	-	-	30		-
4	0,5	0,5	5	0,15	0-0,05 förna, därunder sand och sten.	-	-	-	28,5		-
5	0,8	0,7	0,15	0,35	0-0,1 förna, därunder sand. Lagren fyllda med stenar.	-	Ja	-	29	Fynd av 1 övrigt slagen flinta	-
6	0,7	0,7	1	7	0-0,1 förna, 0,1-0,15 humös sand, därunder rödbrun sandig silt. Enst stenar.	-	-	-	30,5		-
7	0,8	0,5	0,1	0,15	0-0,1 förna, därunder sand och stenar.	-	-	-	28		-
8	0,7	0,6	0,03	0,2	0-0,1 förna, 0,1-0,13 humös sand, därunder grå sand. En stor sten och en mindre.	-	-	-	28,5		-
9	0,8	0,6	0,1	0,15	0-0,05 förna, därunder sand.	-	-	-	29		-
10	0,8	0,6	0,08	0,3	0-0,08 förna, därunder humös sand. Stenfylld.	-	-	-	29,5		-
11	0,8	0,7	0,01	0,15	0-0,02 förna, 0,02-0,05 humös sand, därunder ljusröd sand. Stenar.	-	-	-	31		-
12	0,8	0,8	0,1	0,25	0-0,06 förna, därunder sand. Stenar.	-	-	-	28,5		-
13	0,8	0,5	0,15	0,2	0-0,05 förna, därunder sand och stenar.	-	-	-	31		-
14	0,5	0,5	0,07	0,1	0-0,05 förna, därunder rödbrun sand.	-	-	-	26,5		-
15	0,6	0,4	0,05	0,15	0-0,05 förna, därunder sand.	-	-	-	27		-
16	0,6	0,5	0,15	0,25	0-0,05 förna därunder 0,05-0,2 matjord därunder berghäll.	-	-	-	27		-

Bilaga 3 - Fyndlista

Fyndlista. Fastighet Lilla Anrås 3:22, RAÄ , Tanums socken, Tanums kommun, Västra Götalands län. Projekt nr 21081 AUT.											
Fynd nr	Material	Sakord	Undertyp	Hemvist	Lämning nr	Antal	Vikt (g)	Kommentar	Fyndstatus	Svallad (antal)	Patinerad (antal)
1	Flinta	Avslag		Schakt 1	L2021:5248	1	2,1	Grovkornig flinta med mycket kortex.	Ej tillvaratagen	0	0
2	Flinta	Splitter		Schakt 1	L2021:5248	1	0,1	-	Ej tillvaratagen	1	0
3	Flinta	Övrig kärna		Schakt 2	L2021:5248	1	23,7	Flera avspaltningsärr, men ej rundkärna. Saknar plattform. Vitpatinerad.	Ej tillvaratagen	0	1
4	Flinta	Avslag		Schakt 2	L2021:5248	6	94,7	Två vitpatinerad.	Ej tillvaratagen	0	2
5	Flinta	Kärnfragment	B	Schakt 3	L2021:5248	1	25	Påbörjad preparering i den distala änden.	Ej tillvaratagen	0	0
6	Flinta	Avslag		Schakt 3	L2021:5248	2	49,6	Ett vitpatinerat. Ett grovkornigt.	Ej tillvaratagen	1	1
7	Flinta	Avslag med retusch		Schakt 3	L2021:5248	1	8,3	Kort flat retusch. Vitpatinerad.	Ej tillvaratagen	0	1
8	Flinta	Kniv	Avslagskniv	Schakt 3	L2021:5248	1	7,2	Grovkornig flinta.	Tillvaratagen	0	0
9	Flinta	Avslag		Schakt 4	L2021:5248	3	10	Ett vitpatinerat. Ett mycket grovkornigt.	Ej tillvaratagen	0	1
10	Flinta	Avslag		Schakt 5	L2021:5248	3	7,4	Ett vitpatinerat. Ett grovkornigt.	Ej tillvaratagen	1	1
11	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 5	L2021:5248	2	22,6	-	Ej tillvaratagen	0	0
12	Flinta	Splitter		Schakt 5	L2021:5248	4	1	Ett vitpatinerat.	Ej tillvaratagen	0	1
13	Flinta	Avslag		Schakt 6	L2021:5248	2	5,9	Ett vitpatinerat.	Ej tillvaratagen	1	1
14	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 6	L2021:5248	4	36,2	Ett vitpatinerat. Två hårt svallade.	Ej tillvaratagen	2	1
15	Flinta	Avslag		Schakt 7	L2021:5248	2	6,5	Ett hårt svallat och vitpatinerat.	Ej tillvaratagen	1	1
16	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 7	L2021:5248	3	42,5	-	Ej tillvaratagen	0	0
17	Flinta	Avslag		Schakt 8	L2021:5248	1	15,1	Mycket cortex.	Ej tillvaratagen	0	0
18	Flinta	Avslag		Schakt 9	L2021:5248	14	27	Alla utom ett vitpatinerade.	Ej tillvaratagen	0	13
19	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 9	L2021:5248	11	67,2	Sex brända. Tre vitpatinerade.	Ej tillvaratagen	0	2
20	Flinta	Splitter		Schakt 9	L2021:5248	5	0,3	Alla vitpatinerade.	Ej tillvaratagen	0	5
21	Flinta	Plattformskärna	C	Schakt 9	L2021:5248	1	17	Lätt vitpatinerad. Små avspaltningsärr.	Ej tillvaratagen	0	1
22	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 10		1	-	Ej analyserad på kontoret, bara nämnd i schaktlistan.	Ej tillvaratagen	-	-
23	Flinta	Avslag		Schakt 11	L2021:5248	6	16,5	En bruksretusch på rättvinklad egg.	Ej tillvaratagen	0	0
24	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 11	L2021:5248	6	33,2	Två vitpatinerade och svallade.	Ej tillvaratagen	2	2
25	Flinta	Splitter		Schakt 11	L2021:5248	3	0,1	Ett vitpatinerat.	Ej tillvaratagen	0	1
26	Flinta	Spån		Schakt 11	L2021:5248	1	4,9	Från en cylindrisk kärna. Vitpatinerad.	Tillvaratagen	1	1
27	Flinta	Plattformskärna	C	Schakt 11	L2021:5248	1	62,2	Vitpatinerad.	Ej tillvaratagen	0	1
28	Flinta	Avslag		Schakt 12	L2021:5248	3	20,4	-	Ej tillvaratagen	0	0
29	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 12	L2021:5248	2	3,1	En vitpatinerad.	Ej tillvaratagen	2	1
30	Flinta	Splitter		Schakt 12	L2021:5248	2	0,2	-	Ej tillvaratagen	0	0
31	Flinta	Avslag		Schakt 14	-	3	1,4	Ett vitpatinerat.	Ej tillvaratagen	2	1
32	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 14	-	3	9,4	Hårt svallade.	Ej tillvaratagen	3	0
33	Flinta	Splitter		Schakt 14	-	2	0,5	-	Ej tillvaratagen	2	0
34	Kvarsit	Avslag		Schakt 15	L2021:5248	1	13,7	-	Ej tillvaratagen	0	0
35	Flinta	Splitter		Schakt 15	L2021:5248	1	0,1	Vitpatinerat.	Ej tillvaratagen	1	1
36	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 15	L2021:5248	4	23,6	Två kraftigt svallade.	Ej tillvaratagen	2	0

Fynd nr	Material	Sakord	Undertyp	Hemvist	Lämning nr	Antal	Vikt (g)	Kommentar	Fyndstatus	Svallad (antal)	Patinerad (antal)
37	Flinta	Splitter		Schakt 17	L2021:5248	1	0,1	-	Ej tillvaratagen	0	0
38	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 17	L2021:5248	3	8,8	TVå kraftigt svallade. En frostsprängd.	Ej tillvaratagen	2	0
39	Flinta	Avslag		Schakt 18	L2021:5248	12	31,3	Fyra vitpatinerade.	Ej tillvaratagen	1	4
40	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 18	L2021:5248	6	23,1	-	Ej tillvaratagen	1	0
41	Flinta	Splitter		Schakt 18	L2021:5248	10	0,9	-	Ej tillvaratagen	0	0
42	Flinta	Avslag med retusch		Schakt 18	L2021:5248	1	39,1	Kort retusch på ena sidokanten.	Ej tillvaratagen	0	0
43	Flinta	Avslag		Schakt 19	-	1	12,4	-	Ej tillvaratagen	0	0
44	Flinta	Splitter		Schakt 20	-	1	0,1	Vitpatinerat.	Ej tillvaratagen	1	1
45	Flinta	Övrigt slagen		Schakt 21	-	1	25,6	Vitpatinerad.	Ej tillvaratagen	0	1
46	Flinta	Avslag		Fyndplats 1	L2021:5248	5	22,2	Fyra vitpatinerade.	Ej tillvaratagen	0	4
47	Flinta	Övrigt slagen		Fyndplats 1	L2021:5248	3	81,2	En vitpatinerad. Alla tre frostsprängda.	Ej tillvaratagen	0	1
48	Flinta	Splitter		Fyndplats 1	L2021:5248	3	0,3	Vitpatinerade.	Ej tillvaratagen	0	3
49	Flinta	Övrigt kärna		Fyndplats 1	L2021:5248	1	38	Grovkornig flinta.	Ej tillvaratagen	0	0
50	Flinta	Avslag		Fyndplats 2	L2021:5248	10	26,2	Tre vitpatinerade.	Ej tillvaratagen	1	3
51	Flinta	Övrigt slagen		Fyndplats 2	L2021:5248	6	50,3	En bränd. En liknar en bipolär kärna, men har för få avspaltningssär.	Ej tillvaratagen	0	0
52	Flinta	Avslag		Fyndplats 3	L2021:5248	4	34,9	Ett vitpatinerat.	Ej tillvaratagen	0	1
53	Flinta	Övrigt slagen		Fyndplats 3	L2021:5248	6	42,2	En bränd. En vitpatinerad.	Ej tillvaratagen	0	1
54	Flinta	Avslag		Fyndplats 4	L2021:5248	3	28,3	En lätt bränd.	Ej tillvaratagen	0	0
55	Flinta	Avslag		Fyndplats 5	L2021:5248	2	5	Finkornig flintkvalitet. Ett från flathuggning av bifacial, dolk el skära.	Tillvaratagen	0	0
56	Flinta	Avslag		Fyndplats 6	L2021:5248	3	26,6	-	Ej tillvaratagen	0	0
57	Flinta	Avslagsskrapa	A	Fyndplats 7	L2021:5248	1	8,1	Mycket vitpatinerad.	Tillvaratagen	0	1
58	Kvarts	Avslag		Fyndplats 7	L2021:5248	1	0,6	-	Ej tillvaratagen	0	0
59	Flinta	Övrigt slagen		Provgrop 5	-	1	105,6	-	Ej tillvaratagen	0	0
						193	1269,6			28	60

Anl nr	Hemvist	Dj u my (m)	Möh	Beskrivning	Undersöknings- status	Lämningsnr	Vedart	Datering (94,5%)
1	Schakt 23	0,25	9,5	Oregelbunden, 0,6x0,4 m st (NO-SV). 0,08 m dj som mest. flackt rundad botten. Fyllning av mörkbrun grov sand, enstaka små kolbitar. Kolprov taget. Snittades vid utredningen.	Undersökt och borttagen	L2021:5249	Ek, rönn/oxel	1150-1279 e Kr
2	Schakt 24	0,3	9,5	Oregelbundna fläckar av till synes sotigsand. Liten del undersökt, dj 0,02 cm. Fyllning av mörkbrun sand med enstaka kolbitar. Troligen sönderplöjd. Kolprov taget. Snittades vid utredningen.	Undersökt och borttagen	L2021:5250	Ek, tall	771-992 e Kr

Illustration 12. Schakt 23 togs upp inom åkerytan. Anläggning 1 ansas vid tumstocken. Foto mot norr.

Illustration 13. Profil av anläggning 2 i schakt 24. Anläggningen var endast några få centimeter djup, resten har blivit bortplöjd. Foto mot nordost.

Lämningsnr	Typ	Antikvarisk bedömning	Beskrivning	Grad av skada	Kommentar	Undersöknings-status	M ö h	Terräng
L2021:5243	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning	Hägnad, 16 m lång (NV-SO), 0,5 m br, 0,6 m h. Av 0,2-1,2 m st stenar, lagda i 1-3 varv. Trol avgränsning mellan åker och berg.	Ej skadad	Ställvis något uttrasad.	Ej undersökt	15	Sluttning, skogsmark
L2021:5244	Småindustri-område	Övrig kulturhistorisk lämning	Småindustriområde bestående av tre mindre stenbrott, granit, 20 m l (NO-SV), 4 m br, 1 m h. Minst 3 uttag, ev fler, i en nivå. Uttag mot SO. Sparsamt med märken efter bredkil. Enstaka block, ingen puttskärv. Trol har även lösa block använts.	Ej skadad		Ej undersökt	20-25	Sluttning, hållmark
L2021:5245	Brott/täkt	Övrig kulturhistorisk lämning	Stenbrott, granit, 3 x 3 m st, 0,5 m h. Litet uttag i en nivå i sluttning/bergkant mot SO. Märken efter bredkil. 1 löst block m bredkil, ngt puttskärv. Över en större yta ca 15x8 m åt SV fr mätpunkt enst lösa block o otydlig skärv, detta kan ev vara uttag i lösa block men inga märken syns.	Ej skadad		Ej undersökt	30	Sluttning, hållmark
L2021:5246	Hägnads-system	Övrig kulturhistorisk lämning	Hägnadssystem, ca 170 m l (NV-SO) bestående av två stenmurar. I N är: 1) 85 m l (NV-SO), 0,5 m br, intill 1,3 m h. Lagd i 1-7 varv, av 0,2-0,7 m st stenar. Några meterstora block ingår. Ansluter till berg i N. Ansluter NV om åkerytan i SO till: 2) totalt 185 m l (huvudsakligen NV-SO), 0,5 m br, intill 0,8 m h. Lagd i 1-3 varv, av ca 0,4x1,2 m st stenar. Ställvis rostig taggtråd. Omgårdar mindre åkeryta.	Åverkan	En öppning, ev skada, i N nära berget. Öppning/skada strax NO om husgrunden. Ställvis trol sönderkörd i samband med avverkning.	Ej undersökt	10-40	Sluttning i skogsmark, hållmark, hyggesmark, åkermark
L2021:5247	Lägenhets-bebyggelse	Övrig kulturhistorisk lämning	Lägenhetsbebyggelse, 26 m l (NV-SO), 18 m br. Husgrund i SO, 8x6 m st (NV-SO) och intill 0,5 m h, med spisröse, 0,5 m h, båda av huggen sten. Rester av trädgård rikligt bevuxen med kulturväxter, omgärdad av mur i NO. Trol rester av mur även i övriga riktningar men svårt se pga dumpmassor och beväxtning. Bebyggelse sa knas på platsen på karta från 1847. Trädgården - men ej huset - är markerad på ekonomiska kartan från 1930-tal. Rikligt bevuxen med bl a syren, smultron, malva, asksly, vintergröna, kaprifol, akvileja, lupin, nässlor.	Åverkan	Skadad i V och S genom att dumpmassor fr dike har lagts på ytan.	Ej undersökt	10-15	Sluttning, mellan hyggesmark, åkermark och väg
L2021:5248	Boplatz	Fornlämning	Boplatz, ca 240x80 (O-V). Inom ytan påträffades fynd av flinta vid utredningsschaktning, bla en skrapa av flinta samt avslag och splitter. Brända flintor antyder förekomst av härdar. Fynd av flinta framkom även i körsador inom ytan. Utifrån fynd och höjd över havet daterad till mellanneolitikum.	Ringa åverkan	Körsador, rishögar	Ej undersökt	20-40	Sluttning, hyggesmark

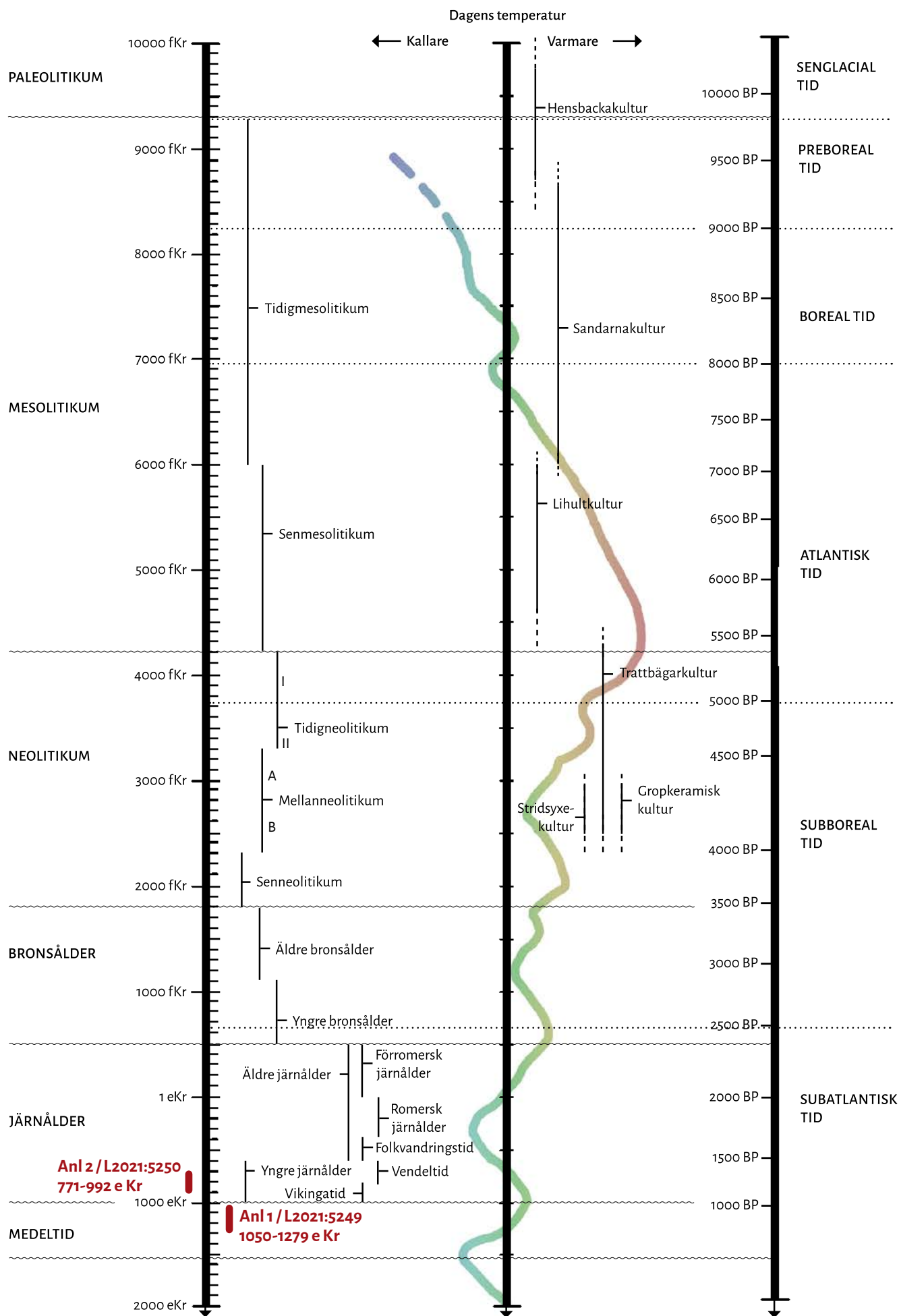
Lämningsnr	Typ	Antikvarisk bedömning	Beskrivning	Grad av skada	Kommentar	Undersöknings-status	Mö h	Terräng
L2021:5249	Härd	Ingen antikvarisk bedömning	Oregelbunden härdrest, 0,6x0,4 m st (NO-SV). 0,08 m dj som mest, flackt rundad botten. Fyllning av mörkbrun grov sand och enstaka små kolbitar. Daterad till 1150-1279 eKr.	Grov skada	Sannolikt sönderplöjd	Undersökt och borttagen	10	Åkermark
L2021:5250	Härd	Ingen antikvarisk bedömning	Oregelbundna fläckar av till synes sotig sand. Liten del undersökt, dj 0,02 cm. Fyllning av mörkbrun sand med enstaka kolbitar. Daterad till 771-992 eKr.	Grov skada	Sannolikt sönderplöjd	Undersökt och borttagen	10	Åkermark

Illustration 14. Den östra delen av hägnadssystemet L2021:5246. Hägnaden fortsätter i västlig – nordvästlig riktning längs med sluttningen och omgärdar dels åkerytan till vänster i bild, dels fortsätter den upp mot skogen och berget till höger i bild. Foto mot väst.

Illustration 15. Annika vid småindustriområdet L2021:5244 i den sydvästra delen av utredningsområdet. Ett fåtal uttag har gjorts på platsen. Foto mot väst.

Lilla Anrås 3:22, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk utredning: Stenåldersboplats samt lämningar från vikingatid, tidig medeltid och senare tid

Under augusti och september 2021 genomförde Kulturlandskapet en arkeologisk utredning inom fastigheten Lilla Anrås 3:22 strax norr om Fjällbacka. Utredningen resulterade i att en boplats, två hårdrester, en stengärdesgård, ett stengärdesgårdssystem, ett mindre stenindustriområde, ett stenbrott samt en husgrund registrerades i Kulturmiljöregistret. Boplatsen har under mellanneolitikum legat i anslutning till havet som då gick in i det befintliga dallandskapet. Mänsklig närvaro kunde spåras utifrån fynd av bearbetade flintor och flintavfall från redskapstillverkning. De lägre liggande hårdarna daterades till vikingatid respektive tidig medeltid.

www.kulturland.se

Kulturlandskapet